

Gymnasial lärlingsutbildning och arbetsplatsförlagt lärande

GYMNASIESKOLA 2011

Två vägar mot samma yrkesexamen.

Gymnasial lärlingsutbildning

Gymnasial lärlingsutbildning är en utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan. Utbildningen ska vara ett alternativ till skolförlagd yrkesutbildning på alla yrkesprogram med samma behörighetskrav, ämnesplaner, examensmål och yrkesexamen. Lärlingsutbildningen kan börja första, andra eller tredje läsåret.

Arbetsplatsförlagt lärande (APL)

Alla elever som går på ett yrkesprogram ska ha minst 15 veckor arbetsplatsförlagt lärande. Inom den gymnasiala lärlingsutbildningen ska minst hälften av utbildningen vara arbetsplatsförlagt lärande. Varje hel vecka som eleven är på en arbetsplats motsvarar 23 timmar garanterad undervisningstid på skolan.

Det är huvudmannen som ansvarar för att anskaffa platser för det arbetsplatsförlagda lärandet och för att platserna uppfyller de krav som finns på utbildningen. Rektorn beslutar om hela eller delar av kurser ska förläggas till arbetsplatser och hur fördelningen över läsåren ska vara. Eleven ska ha en handledare på arbetsplatsen.

Det finns två undantagsfall när utbildningar får anordnas även om man inte kan erbjuda APL:

1. Om huvudmannen inte kunnat råda över omständigheterna som gjort att det inte gått att tillhandahålla arbetsplatsförlagt lärande.
2. Om utbildningen inte kan förläggas till en arbetsplats utanför skolan av säkerhetsskäl.

I dessa fall ska huvudmannen besluta om motsvarande utbildning kan erbjudas i skolan och ska då samråda med det lokala programrådet. Huvudmannen måste dessutom se till att utbildningen så snart som möjligt förläggs till en arbetsplats.

Behörighetskrav

För att vara behörig till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i minst fem av grundskolans övriga ämnen.

Mottagande i första hand

Elever som vill börja gymnasial lärlingsutbildning första läsåret har rätt att i första hand bli mottagna i den egna kommunen eller i en kommun eller landsting som ingår i samma samverkansområde som hemkommunen.

En lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska även i första hand ta emot elever från andra kommuner om utbildningen på det aktuella programmet inte finns i elevens hemkommun.

En skola ska också i första hand ta emot elever som sökt till ett skolförlagt yrkesprogram om elevens hemkommun endast anordnar utbildningen som gymnasial lärlingsutbildning.

Yrkesexamen

En yrkesutbildning i den nya gymnasieskolan omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng. För att få en yrkesexamen ska eleven ha minst 2 250 godkända gymnasiepoäng. De ska innefatta:

- svenska 1 eller svenska som andraspråk 1, engelska 5, och matematik 1a
- gymnasiearbete
- kurser som omfattar minst 400 gymnasiepoäng inom de programgemensamma ämnena.

Lärarens och handledarens roll i utbildningen

En förutsättning för att det arbetsplatsförlagda lärandet ska få en god kvalitet är att skolan och arbetsplatsen samarbetar. Handledaren och yrkesläraren är två nyckelpersoner i elevens utbildning. Handledarens kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om yrkesutbildningens förutsättningar, till exempel de mål och kunskapskrav som finns för utbildningen. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att handledaren har den kunskap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Läraren måste få tid att diskutera och konkretisera styrdokumentet tillsammans med handledaren.

FOTO: MICHAEL MCLAIN

FOTO: JOHNER

Lokala programråd

För yrkesprogrammen ska det finnas lokala programråd för samverkan mellan skola och arbetsliv. De lokala programråden kan till exempel vara delaktiga i utvecklingen av det arbetsplatsförlagda lärandet och i utformningen av gymnasiearbetet efter lokala förutsättningar.

Nationella programråd

Skolverket har inrättat nationella programråd för de tolv yrkesprogrammen. Ledamöterna i de nationella programråden är nominerade av representanter för branscher, arbetslivsorganisationer och myndigheter och har tillsammans goda kunskaper om programmets utbildningar och yrkesområden.

De nationella programråden ska ge Skolverket råd och stöd i arbetet med yrkesutbildningen. De ska bedöma utvecklingen inom området för att se om utbildningarna behöver anpassas och utvecklas så att de motsvarar den kompetens som arbetsmarknaden kräver. De ska också ge exempel på uppgifter och bedömning av gymnasiearbeten.

Yrkesprogram och inriktningar

I den nya gymnasieskolan finns tolv nationella yrkesprogram med sammanlagt 42 nationella inriktningar. En offentlig huvudman väljer vilka program och inriktningar skolorna ska erbjuda. En fristående huvudman däremot, ansöker om detta hos Skolinspektionen.

DE TOLV YRKESPROGRAMMEN ÄR:

- Barn- och fritidsprogrammet, BF
- Bygg- och anläggningsprogrammet, BA
- El- och energiprogrammet, EE
- Fordons- och transportprogrammet, FT
- Handels- och administrationsprogrammet, HA
- Hantverksprogrammet, HV
- Hotell- och turismprogrammet, HT
- Industritekniska programmet, IN
- Naturbruksprogrammet, NB
- Restaurang- och livsmedelsprogrammet, RL
- VVS- och fastighetsprogrammet, VF
- Vård- och omsorgsprogrammet, VO

FOTO: JOHNÉR

Examensmål

Examensmålen beskriver programmets helhet och ska ligga till grund för planeringen av utbildningen och undervisningen från elevens första dag på programmet. Examensmålen ska styra utbildningen och gymnasiearbetets utformning. De ska också utgöra en grund för att anpassa undervisningen i ämnena så att eleven når examensmålen. Inriktningar, programfördjupningar, yrkesutgångar och eventuella särskilda varianter ska kopplas till examensmålen.

Programfördjupning och yrkesutgångar

Inom ramen för det utbud av kurser som Skolverket fastställer för varje program bestämmer skolhuvudmannen vilken eller vilka programfördjupningskurser skolorna ska erbjuda. Programfördjupningskurserna ska utgå från examensmålen och vara riktade mot olika yrkesutgångar.

Profilering av yrkesprogram

I samråd med de nationella programråden har Skolverket tagit fram förslag på programfördjupningspaket för olika yrkesutgångar. De lokala programråden kommer att bli en viktig del när det gäller att planera vilka kurser skolan ska erbjuda från programfördjupningen. Genom att samråda med det lokala programrådet kan skolan skapa paket som motsvarar lokala och regionala behov.

Gymnasiearbete

För att få en gymnasieexamen måste eleven ha genomfört ett godkänt gymnasiearbete. Gymnasiearbetet finns beskrivet i respektive programs examensmål. På yrkesprogrammen är detta ett kvitto på att eleven är förberedd för ett yrkesområde. Därför är det naturligt att eleven gör gymnasiearbetet i slutet av utbildningen.

På yrkesprogrammen ska eleverna visa att de kan utföra vanligt förekommande arbetsuppgifter inom yrkesområdet. Branscher och organisationer ska så långt det är möjligt vara med och ta fram uppgifter för gymnasiearbetet. Gymnasiearbetet ska inte ha karaktären av ett heltäckande examensprov. Hela utbildningens innehåll spelar roll för elevens gymnasieexamen.

Betyg för gymnasiearbetet

Gymnasiearbetet bedöms endast med betygsstegen E och F. En elev som genomfört ett godkänt gymnasiearbete får betyget E. Arbetet omfattar 100 gymnasiepoäng, vilket är ramen för skolans och elevens arbetsinsats. Rektorn ska utse en lärare som är ansvarig för gymnasiearbetet för varje elev. Läraren ska ha god kompetens att bedöma det aktuella området. Läraren sätter betyg på gymnasiearbetet efter att en medbedömare har yttrat sig. Medbedömaren ska ha erfarenhet av det yrkesområde som gymnasiearbetet avser. När eleven har genomfört gymnasiearbetet helt eller delvis inom ramen för arbetsplatsförlagt lärande ska handledaren på arbetsplatsen vara medbedömare.

Skolverket utvecklar ett nationellt bedömningsstöd för yrkesämnen utifrån det som i dag kallas yrkesprovbanken. Ytterligare stöd för bedömning kommer att utarbetas tillsammans med de nationella programråden.

FOTO: JOHNÉR

Skolverket

www.skolverket.se